

Ольга КОВАЛЕНКО

Український інститут стратегічних досліджень
Міністерства охорони здоров'я України

НАБЛИЖЕННЯ ЗАСАД ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ КЕРІВНИХ КАДРІВ З ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

Досліджується проблема забезпечення необхідною освітою управлінських кадрів системи охорони здоров'я України та необхідність приведення у відповідність навчальних програм з підготовки керівних кадрів до світових стандартів. Розкривається поняття «медичний менеджер». Аналізуються освітні програми європейських коледжів та інститутів. Головним чином увага приділяється управлінням загальної кваліфікації та управлінням-спеціалістам, з розподілом посадових обов'язків. Встановлюється, що підготовкою фахівців з державного управління в системі охорони здоров'я займаються три вищі навчальні заклади України. Згідно з отриманими результатами дослідження виявляється, що кількість підготовлених спеціалістів не задовольняє вимоги вітчизняної галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: державне управління, керівні кадри, стандарти, охорона здоров'я, підготовка кадрів, медичний менеджер, апроксимація.

Olha Kovalenko. Approximation approaches for modern leading cadres of Ukrainian public health to world standards

The problem of providing the necessary education management personnel of the health system of Ukraine, and the need to comply with curriculum management training to world standards are researched. The concept of «health manager» is exposed. European educational programs colleges and institutes are analyzed. Mainly focus is on general managers and managers qualified professionals, with the separation of duties. Established that the training of specialists in public administration in the health system involved two higher educational institutions of Ukraine. According to the results of the study found that the number of issued professionals does not meet the requirements of national health care.

Key words: governance, executive staff, standards, health, training, medical manager approximation.

У всьому світі визнано, що кадрові ресурси охорони здоров'я є однією з головних умов зміцнення галузі. Медичні кадри розглядаються як стратегічний капітал, адже 70 % усіх капіталовкладень у галузь охорони здоров'я у світі спрямовуються саме на її кадрове забезпечення. В Україні, як і в більшості сучасних країн світу, зростає потреба у кваліфікованих спеціалістах із високим рівнем освіти та фахових знань. Кадрова політика та система професійної підготовки керівних кадрів галузі охорони здоров'я мають свої особливості. Д. В. Карамішев досліджував передусім відсутність ступеневої системи підготовки професійних управлінців галузі [3]. Розвиток інтелектуального та кадрового менеджменту в державному управлінні охороною здоров'я досліджують М. М. Білинська та Т. П. Попченко [2]. Р. Ю. Погоріляк у своїх наукових роботах вказує на необхідність реалізації сукупності політичних, економічних, правових та наукових методів і критеріїв роботи з медичними керівниками та персоналом [4].

Натомість проблеми кадрового забезпечення галузі в Україні залишаються невирішеними і поглиблюються в процесі проведення реформ. На сьогодні вітчизняна галузь охорони здоров'я перебуває на порозі кадрової кризи. Деякі фахівці визначають ситуацію як таку, що може стати реальною загрозою здоров'ю населення країни [1].

Мета статті – визначити ситуацію з підготовки за фахом управлінців у сфері охорони здоров'я.

Ураховуючи складну політичну та економічну ситуацію в Україні, насамперед

потрібно звернути увагу на підвищення рівня правової освіти та правової культури управлінських кадрів. На сучасному етапі в Україні відсутня «глобальна кадрова стратегія» з чітко визначеними завданнями, яка б поділяла кваліфікованих фахівців на рівні: галузевий, суспільний, місцевий.

Управлінці в розвинених країнах світу – це фахівці з економічною чи юридичною освітою, так звані медичні менеджери, а в Україні велика частка управлінців у галузі охорони здоров'я – фахівці без досвіду та навичок з державного управління, які мають медичну освіту (лікарі-практики) і більшість з яких не мають правової чи економічної підготовки.

В європейських країнах кадри державного управління системою охорони здоров'я – це медичні менеджери, тобто фахівці, які є прихильниками контролю в державному управлінні системою охорони здоров'я та в управлінні медичними закладами. Медичних менеджерів поділяють на два типи: управлінці загальної кваліфікації та управлінці-спеціалісти. На управлінців загальної кваліфікації покладено відповідальність за загальне управління медичним закладом, установою. А управлінці-спеціалісти відповідають за ефективне управління специфічними напрямками, такими як аналіз управлінських рішень та стратегій у системі охорони здоров'я, фінансів, бухгалтерського обліку, складання бюджету, маркетинг або управління людськими ресурсами [8].

У різних країнах світу лікарі та медичні менеджери – різні фахівці, оскільки це пов'язано з різною «собівартістю» підготовки лікаря-практика та медичного менеджера (термін навчання лікаря-практика коливається від 8 – 9 років, а медичного менеджера – 4 і більше років, залежно від університету). Увага в навчанні медичних менеджерів фокусується на управлінні охороною здоров'я на місцевому, державному та федеральному рівнях, а також у некомерційному секторі системи охорони здоров'я. Це контрастує із загальним ступенем магістра ділового адміністрування або магістра зі ступенем державного управління [10, 11].

У країнах ЄС підготовка державних управлінців у системі охорони здоров'я зазвичай відбувається через програми в бізнес-школі (ділове адміністрування зі спеціалізацією в галузі управління охороною здоров'я) [9], а в деяких установах охорони здоров'я адміністрації або управління охороною здоров'я – через школи охорони громадського здоров'я [6].

Багато коледжів та університетів Європи готують бакалаврів у галузі управління охороною здоров'я або людськими ресурсами [6] та менеджерів у сфері охорони здоров'я зі ступенем магістра [7]. Дослідні та академічні освітні програми готують докторів філософії (Doctor of Philosophy – PhD) в управлінні охороною здоров'я і докторів наук з управління охороною здоров'я (Doctor of Health Administration – DHA). Такі навчальні програми спрямовані на підготовку фахівців у галузі охорони здоров'я, які обізнані з питань здоров'я населення, мають знання про суспільство, права і етику, а також здатні застосовувати свій клінічний та адміністративний досвід разом з новими інструментами для розробки нових знань і практик, викладання, формування державної політики та очолювати організації. Існує велика кількість визнаних ступенів освіти, які є еквівалентними з погляду професійної підготовки.

Українське суспільство зробило перші кроки до підготовки фахівців з державного управління в системі охорони здоров'я та управління медичними закладами. Підготовку таких спеціалістів в Україні здійснюють Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Національна академія державного управління при Президентові України та Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика.

Кієво-Могилянська академія готує спеціалістів за фахом «Менеджмент організацій і адміністрування», випускники якої здатні очолити та керувати підрозділами

центральных та місцевих органів санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я, Державним департаментом з нагляду за охороною праці, Міністерством праці та соціальної політики, Державним комітетом стандартизації, метрології та сертифікації, обласними, районними та міськими центрами здоров'я, громадськими організаціями, що працюють у сфері громадського здоров'я. Національна академія державного управління при Президентові України готує спеціалістів та магістрів у галузі державного управління та менеджерів з управління проектами. Національна медична академія післядипломної освіти готує фахівців з теоретичними і практичними навичками у сфері управління закладом охорони здоров'я із застосуванням елементів економічного аналізу та стратегічного планування за фахом «Організація і управління охороною здоров'я». Це лише початок у вирішенні проблеми навчання управлінських кадрів з охорони здоров'я в Україні.

Державна кадрова політика з підготовки керівників системи охорони здоров'я – це комплекс прийнятих загальнодержавних рішень, зобов'язань щодо забезпечення системи охорони здоров'я висококваліфікованими фахівцями шляхом реалізації сукупності політичних, економічних, правових та наукових методів і критеріїв роботи з медичними керівниками та персоналом [4]. Раз Ан Альтхауз зазначив, що «Охорона здоров'я є трудомістка галузь і це навряд чи зміниться в найближчому майбутньому. Наша робота є однозначно складним завданням через різноманітність як робочої сили, так і клієнтської бази, а також і через життя і смерть» [5] (переклад автора. – О. К.).

Отже, програма підготовки управлінських кадрів системи охорони здоров'я повинна включати в себе такі параметри:

- поточна організаційна теорія сучасних проблем охорони здоров'я із застосуванням її на практиці;
- визначення лідерських якостей із застосуванням їх у наглядових і управлінських ситуаціях;
- вивчення стану громадського і суспільного здоров'я і їх вплив на керівників охорони здоров'я;
- основи фінансового та економічного управління із застосуванням аналітичних інструментів для відповідних проблем;
- проходження практики в управлінні охороною здоров'я на місцевому, державному та суспільному рівнях.

Таким чином, особливість кадрової політики системи охорони здоров'я полягає в тому, що держава та особа є соціальними партнерами у професійно-трудовій діяльності з досягненням гармонійного поєднання інтересів особи та держави, індивідуальних та загальнонаціональних інтересів, сприяння творчій самореалізації особистості. При цьому керівник майбутнього повинен бути гнучким, добре освіченим, мати професійні знання, уміти мислити системно й аналітично, орієнтуватися на результати, управляти ресурсами, бути комунікативним, мати бажання до саморозвитку та самовдосконалення, бути відкритим до нових знань та навичок. Управлінець системи охорони здоров'я повинен: якісно виконувати посадові обов'язки; бути готовим до підготовки та реалізації рішень зі складних завдань; забезпечувати стабільність сектору, за який він безпосередньо відповідає; підвищувати власну кваліфікацію.

Список використаних джерел / List of references

1. Авраменко Т. П. Кадрова політика у реформуванні сфери охорони здоров'я : аналіт. доп. / Т. П. Авраменко. – К. : НІСД, 2012. – 35 с. [Avramenko T. P. Kadrova polityka u reformuvanni sfery okhorony zdorovia : analit. dop. / T. P. Avramenko. – K. : NISD, 2012. – 35 s.]
2. Білинська М. М. Розвиток інтелектуального та кадрового менеджменту в державному управлінні охороною здоров'я / М. М. Білинська, Т. П. Попченко. – Режим доступу :

www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/09-BILINSKA-POPCHENKO.pdf [Bilynska M. M. Rozvytok intelektualnoho ta kadrovoho menezhmentu v derzhavnomu upravlinni okhoronoiu zdorovia / M. M. Bilynska, T. P. Popchenko. – Rezhym dostupu : www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/09-BILINSKA-POPCHENKO.pdf].

3. **Карамішев Д. В.** Реалізація державної політики щодо професійної підготовки керівних кадрів галузі охорони здоров'я / Д. В. Карамішев, Н. М. Федак. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2011_1/Kar_Fed.htm [Karamyshev D. V. Realizatsiia derzhavnoi polityky shchodo profesiinoi pidhotovky kerivnykh kadriv haluzi okhorony zdorovia / D. V. Karamyshev, N. M. Fedak. – Rezhym dostupu : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2011_1/Kar_Fed.htm].

4. **Погоріляк Р. Ю.** Вивчення проблеми підготовки сучасних керівних кадрів охорони здоров'я в Україні / Погоріляк Р. Ю., Гульчій О. П. // Україна. Здоров'я нації. – 2015. – № 4(36). – С. 76 – 80 [Pohoriliak R. Yu. Vyvchennia problemy pidhotovky suchasnykh kerivnykh kadriv okhorony zdorovia v Ukraini / Pohoriliak R. Yu., Hulchii O. P. // Ukraina. Zdorovia natsii. – 2015. – № 4(36). – S. 76 – 80].

5. **Althaus, Ruth Ann.** Changing Landscape of Health Care Webinar. Ohio University. Retrieved 10 February 2015, from onlinemasters.ohio.edu/curriculum-that-reflects-the-changing-landscape-of-health-care/?g=articles&t=mha.

6. **Bachelor's Degree in Healthcare Administration**, New England College, from www.newenglandcollegeonline.com/bachelors-degree-healthcare-administration.

7. **Bureau of Labor Statistics** – Occupational Outlook Handbook entry, from www.bls.gov/oco/ocos014.htm.

8. **Health Care Administrator**. Retrieved 11 September 2012, from www.mshealthcareers.com/careers/healthcareadmin.htm.

9. **Healthcare management**, from www.floridatechonline.com/undergraduate-ba-healthcare-management-degree.

10. **MA (Medical Administration)**, from pgim.cmb.ac.lk/wp-content/uploads/2014/04/medAdminMD.pdf.

11. **Postgraduate institute of medicine university of colombo**. Postgraduate Course conducted by The Board of Study in Medical Administration for MSc/MD (Medical Administration) and Board Certification in Medical Administration. 2011, from pgim.cmb.ac.lk/wp-content/uploads/2014/04/medAdminMsc.pdf.

Надійшла до редколегії 06.04.16